עין משפט נר מצוה

עג א ב מיי' פ"ד מהלכות חובל ומזיק הלכה יח סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכד סעיף י:

עד ג ד מיי' פי"ו מהלכות אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קה סעיף ד:

עה ה מיי' פ"ס מהל' עבדים הלכה טז סמג עשין כז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף לח:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ט] [כתובות מ.] [תוספתא פ"ט]

דאי מחלה לגבי בעל לא קא מפסיד דהשתא נמי לא מידי קא יהבה ליה? סוף סוף כל לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן אלא הא דתניא *וכן היא שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה אמאי, תזבינה ניהליה לכתובתה לבעלה בטובת הנאה בהא חבלה דאי מחלה לגבי בעל ליכא פסידא? הא ודאי ר"מ היא °דאמר *אסור לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה וטעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הבא מגרש לה וגבי ליה בחבליה מינה אי הכי השתא נמי מגרש לה וגבי ליה בחבליה מינה? כגון דנפיש כתובתה דמשום ההוא פורתא לא מפסיד טובא אי דנפישא כתובתה מכתובה דאורייתא נוקמא אכתובה דאורייתא ואידך תזבנה ניהליה בחבליה? כגון דלא נפישא כתובתה מכתובה דאורייתא דהוי חבליה ארבעה זוזי דמשום ארבעה זוזי לא מפסיד עשרים וחמשה אלא הא דתניא *כשם שלא תמכור והיא תחתיו כך לא תפסיד והיא תחתיו והא זימנין משכח לה דמפסדא והיכי דמי כגון דנפישא כתובתה מכתובה דאורייתא אמר רבא סיפא אתאן לכתובת בנין דכרין והכי קתני כשם שהמוכרת כתובתה לאחרים לא הפסידה כתובת בנין דכרין מאי טעמא זוזי הוא דאנסוה כך מוכרת כתובתה *לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דכרין מ"ט זוזי הוא דאנסוה לימא תקנת אושא תנאי היא דתני חדא עבדי מלוג יוצאין בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה סברוה דכולי עלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר "לאשה" לית ליה תקנת אושא ומ"ד "לא לאיש ולא לאשה" אית ליה תקנת אושא? לא, דכולי עלמא אית להו תקנת אושא אלא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה ואי בעית אימא אידי ואידי לאחר תקנה ואית להו תקנת אושא אלא למאן דאמר "לאשה ולא לאיש" מאי טעמא? כדרבא דאמר רבא הקדש

רש"י

ה"ג דהשתא נמי לא מידי קא יהבה ליה: **אי דנפישא כתובתה מכתובה דאורייתא** · שכתב לבתולה יותר ממאתים ולאלמנה יותר ממאה הראויה לה מן התורה אמאי לא הפסידה: **נוקמא אכתובה דאורייתא** · משום דרבי מאיר אסר לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה ותוספת תזבין לבעלה בטובת הנאה ותיתב ליה בחבליה: **כ"ה** · סלעים והוא מנה מאה זוז כתובת אלמנה ופחותה שבכתובות נקט: **כשם שלא תמכור** · קס"ד הכי קאמר כשם שאינה יכולה למכור בעודה תחתיו כך לא תפסיד מכתובתה כלום בשביל שום חבלה ונזק שתזיק בעודה תחתיו: **כתובת בנין דכרין** · בפרק נערה שנתפתתה (כתובות ד' נב:) בנין דכרין דיהוו ליכי מנאי אינון יהוין ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקיהון דעם אחוהון היו לו שתי נשים וכתובת האחת גדולה משל חבירתה ומתו שתיהן בחייו וירשן או אחת בחייו וירשה אעפ"כ לא בטלה כתובתה אלא בניה אם יש לה בן זכר הימנו וכשבאין לחלוק בניו בנכסיו אחר מותו נוטלין אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן והשאר חולקין בשוה ואין יכולין בני הקיימת לומר אנו ניטול כתובת אמנו שהיא כבעלת חוב ואתם אל תטלו שאין לאמכם כתובה שהרי בעלה ירשה וקיי"ל התם להמוכרת כתובתה לאחר בטובת הנאה ומתה בחיי בעלה וירשה מפסיד הלוקח אעפ"כ לא הפסידו בניה כתובת בנין דכרין ולא יאמרו בני חבירתה אמכם פשעה בה שאילו היתה קיימת לא היתה גובה שהרי לקוחות היו גובין אותה משום דאמרי להו זוזי אנסוה שהיתה צריכה למעות ולא לאפסידינהו נתכוונה: **בשן ועין לאשה** · הפילה היא את שינו וסימאה את עינו: **אבל לא לאיש** · סימא בעלה את עין העבד או הפיל את שינו לא יצא לחירות לפי שאין גופו קנוי לו: **סברוה** · בעלמא תרוייהו הני תנאי סבירא להו קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והכא הייני טעמא דמאן דאמר לא לאיש ולא לאשה דאית ליה תקנת אושא הלכך משום איש לא נפקי דלא קני להם לגופייהו ממש, משום אשה נמי לא נפקי דאלים שעבודיה למהוי כקנין הגוף: **קודם תקנה** · הוי שעבודיה קיל כשאר קנין פירות דקים לן דלאו כקנין הגוף דמי: הקדש

תוספות

היא שחבלה בבעלה קשה דתזבין לאחר והבעל יכתוב ברצון לאחר שטר בשמו כדי שיגבה חבלתו ותירץ ר"י דכיון שאין הכתובה בשם האשה הרי הוא כאילו משהה אשתו בלא כתובה אע"פ שאין קלה בעיניו להוציאה ואת"ת כיון דכל גבי בעלה ודאי מחלה מאי קאמר לעיל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו כו' שום אדם לא יקנה אותה כיון דודאי מחלה ויכולין עדים לומר מאי אפסדיך כדקאמר לעיל אם טובת הנאה לבעל וי"ל דיכולה לעשות קיום במשכונות או בערבות או בנדר או בשבועה שלא תמחול אבל כאן אם יש לה תשלם ואם אין לה אין משועבדת לניזק לעשות לו קיומים ל"ע:

ואפי' מחלה לגבי בעל לא מיפסד קמפסיד · וא"ת והא ודאי מיפסד קמפסיד דכי לא תמכור יגבה חבלתו אם תתאלמן או תתגרש וכשתמכור ותמחול לבעלה יפסיד הכל וי"ל כיון שעכשיו לא היתה נותנת לו כלום אפילו לא מחלה ממה שמחלה אינו כל כך הפסד כיון שלא יהיה לו כלום עכשיו ולאחר זמן נמי שמא תמות וירשנה בעלה:

בדנפישא כתובתה מחבלה · וא"ת מעיקרא נמי איירי בכפישא כתובתה מחבלה דקאמר תזבין כתובתה בטובת הנאה ותיתיב ליה בחבלה וי"ל דבמקצת חבלה קאמר ואם תתאלמן או תתגרש יגבה השאר ממקום אחר:

כגון דלא כפישא כתובתה מכתובה דאורייתא · וא"ת והשתא היכי מתוקמא כר"מ והלא פוחת לה ממנה או ממאתים ובעילתו בעילת זנות לרבי מאיר (כתובות נד:) וי"ל (כגון) דהיא גורמת להפסיד לעצמה:

לא מפסיד עשרים וחמשה זוזי · ל"ג זוזי דלמאי דגרס זוזי צ"ל דאיירי בכתובת בתולה וכ"ה זוזי צוריים הם מאתים זוז מדינה וליתא דבריש ארבעה וחמשה (לעיל ד' לו: ושם*) הוכחנו דמאתים של בתולה הם מאתים זוזי צורי (*והכא ל"ג זוזי) ולא מפסיד כ"ה היינו כ"ה סלעים של אלמנה ואף על גב דכתובתה דרבנן אין להקפיד על הא דנקט כתובה דאורייתא:

כשם שלא תמכור והיא תחתיו · פרש"י כשם שאין יכולה למכור כתובתה בעודה תחתיו כך לא תפסיד מכתובתה כלום בשביל שום חבלה ונזק שתזיק בעודה תחתיו ואין נראה לר"י דהא לעיל אמר ובכל דוכת' תזבין לכתובתה בטובת הנאה ואפילו כשהיא תחת בעלה ונראה לר"י כשם שלא תמכור בשביל שחבלה באחרים בעודה תחתיו כדאמר לעיל דלגבי בעלה ודאי מחלה כך לא תפסיד והיא תחתיו כלומר לא תמכור כתובתה לבעלה בשביל שחבלה בו והא דנקט מכירה גבי אחרים והפסד גבי בעלה משום דלגבי אחרים אין יכולה להפסיד כשמוכרת להן בטובת הנאה של כתובה אבל לגבי בעל שמכרה לבעלה בטובת הנאה יגרשנה מיד וירויח הכל והיא תפסיד:

אמר רבא סיפא אתאן לכתובת בנין דכרין · תימה דלא מייתי הך ברייתא בסוף נערה שנתפתתה (כתובות דף נג.) דבעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או לא מיהו התם נמי קאמר בתר דבעי הדר פשטה דכמוכרת לאחרים דמי ושמא מתוך ברייתא זו פשטה ולפי שאין כ"כ פשוטה לא הביאה שם:

כך מוכרת כתובתה לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דיכרין · אע"ג דאינה יכולה למחול כתובתה לבעלה לרבי מאיר מ"מ יכולה היא למכור ואע"ג דאסור להשהותה לרבי מאיר בלא כתובה וכן קי"ל מ"מ השמיענו בברייתא את הדין דאם אירע כן שמכרתה לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דכרין א"נ במכרה התוספת איירי:

מאי טעמא כדרבא כו' · השתא משמע דשחרור דשן ועין מפקיע מידי שעבוד כמו שטר שחרור ותימה דביבמות פרק אלמנה (דף סו: ושם) פליגי במכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה רבי אמי אומר הדין עמו וקאמר תניא כוותיה דרבי אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה ומה ראיה היא לר' אמי בהא אפי' רב יהודה מודה כיון דמחוסרת גוביינא אתי שחרור מפקיע מידי שעבוד כדאמר התם גבי אילטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא דמודה רב יהודה דקנייה מיתנא דכיון דמחסרא גוביינא אתי הקדש מפקיע שעבוד ושמא הוא שהביא תניא כוותיה דר' אמי היה (א) בגלה בריה דרבא שלא היה חושבה מחוסרת גוביינא כיון דאין יכול לסלקה במילהא אחריתי:

הקדש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' כוותיה דר' אמי היה סבור כנלאה בריה דר' יוסף בריה דרבא שלא:

גליון הש"ס

גמ' דאמר אסור לאדם שישהא. עיין כתובות דף נע ע"ב תוד"ה טעמא: